

22

Studiereis Zwitserland en Italië

In maart vond de dertigste KNVI O&O-studiereis plaats: 32 professionals van 27 hogeschool- en (speciale) wetenschappelijke bibliotheken togen met de bus naar Genève, Lausanne, Milaan en Bazel om daar bij internationale collega's binnen te kijken. Een paar indrukken van een inspirerende reis.

28

Informatie in de frontlinie

Boektitels verboden, data verwijderd, bibliothecarissen in het hele land zonder opgaaf van reden ontslagen – Donald Trumps *war on libraries* vormt een bedreiging voor de democratie overal ter wereld, schrijft het hoofd van de bibliotheken van de University of Oxford Richard Ovenden.

REDACTIONEEL | Cindy Lammers

SUPER SEARCH

Een AI-model is zo goed als de maker (erin stopt). Trainen met een beperkte dataset, of met een verouderde, betekent dat het werkt met *die* input – meer niet. Dus de uitkomst is ook daarop gebaseerd. Misschien helpt dit om te bedenken dat (generatieve) AI een handig hulpmiddel kan zijn, maar niet allesomvattend en iedereen vervangend is. Er zit een grens aan wat ze kan. Dit is zichtbaar bij het Nederlandse model-in-de-maak GPT-NL. De lancering was al eerder gepland, maar het blijkt niet zo eenvoudig om dit te vullen met betrouwbare, copyrightvrije data waarmee de AI kan 'rekenen'. Zoiets heeft tijd nodig; aan een basis met body wordt nog steeds gewerkt.

Bovendien zijn modellen zo goed als *jij* erin stopt – Het Grote Promptproces. Een kunst op zich. Simon Been presenteert verderop, in deel 17 (alweer!) van de serie over AI in het informatiedomein, een meetlat waar jij je AI-inzet langs kunt leggen. Zodat je rekening houdt met de nodige factoren om een zo getrouw mogelijke uitkomst van je zoektocht te krijgen. Let wel: 100 procent controle is utopie! Goed om te weten. Blijf dus ook gewoon je eigen hersens gebruiken. Zoals neuropsycholoog Erik Scherder zei in een interview in *de Volkskrant*: 'We denken te weinig. [...] AI noem ik ook Afnemende Intelligentie.'

Op zoek naar een workshop over zoeken en, ja, de impact van (Gen)AI daarop? Op 14 oktober komt de bekende en zeer ervaren zoekexpert Marydee Ojala van Amerika naar Utrecht om je een hele dag mee te nemen in trends in online search. 'Super Searcher Secrets: From Boolean to Bots', een een-tweetje tussen GO en IP Zien we je daar? <

36

UB in wording (laatste deel)

UB UvA opent haar deuren

40

KB Onderzoekskroniek

Inclusief ontwerp doe je samen

41

Gelezen

Boekentips

42

Lifehacking

Bestands-uitwisseling zonder beperkingen

STADHUIS WORDT THIRD PLACE

Het stadhuis van Nieuwegein is Stadshuis geworden, met hoofdletter S en kleine tussen-s. Includi heeft het atrium over drie verdiepingen getransformeerd tot een multifunctionele ruimte waar publieke en maatschappelijke diensten (zoals burgerzaken en GGD), kunst en bibliotheek samenkomen. 'Minder afstandelijk dan voorheen; dankzij nieuwe loopbruggen, open ruimtes, een extra trap en organische verbindingen tussen functies is een plattgrond ontstaan die iedereen moeiteloos kan gebruiken, ongeacht leeftijd of mobiliteit.' Onderscheidend volgens de ontwerper zijn de flexibele servicebalies, de 'gates', die vergelijkbaar zijn met een vliegveld en gedurende de dag wisselende publieksdiensten kunnen aannemen. De verweven Route of Dignity door het gebouw draagt bij aan makkelijke toegang tot diensten, terwijl de Route of Discovery uitnodigt tot ontdekken. De bibliotheek speelt een cruciale rol in het geheel als meest openbare functie, met directe toegang vanaf de straat. 'Dit verlaagt de drempel naar andere diensten, terwijl zij op hun beurt de bibliotheek een nieuwe positionering geven', aldus Includi. <

Foto: Marco Heyda

KORT GEDING BITS OF FREEDOM TEGEN META IN AANLOOP NAAR VERKIEZINGEN

Bits of Freedom, een stichting die opkomt voor digitale burgerrechten, begint een kort geding tegen Meta. Ze eist dat het bedrijf van Mark Zuckerberg in apps zoals Instagram en Facebook gebruikers de mogelijkheid biedt een tijdlijn te kiezen die niet gebaseerd is op profilering.

Bits of Freedom sleept Meta voor de rechter voor een overtreding van de Digital Services Act (DSA). Deze wet is bedoeld om gebruikers hun autonomie en controle terug te geven tegenover zeer grote platforms. De zitting is op 22 september. De zaak krijgt steun van onder andere Amnesty International en de Consumentenbond.

'Het is bizar dat een handvol Amerikaanse techmiljardairs bepalen hoe wij in Nederland iedere dag de wereld zien', zegt Evelyn Austin, algemeen directeur van Bits of Freedom. 'De heimelijke surveillance en beïnvloeding die daarbij komen kijken vormen een risico voor onze democratie.'

Zelf kunnen kiezen

Bij het bepalen van welke content

gebruikers te zien krijgen, stellen grote platforms hun eigen belangen voorop, volgens Austin. 'Namelijk het verkopen van zoveel mogelijk advertenties op basis van de interesses en het gedrag van gebruikers. Daarbij proberen ze gebruikers aan het scherm gekluisterd te houden door ze steeds extremere informatie te serveren. De feed gebaseerd op gebruikersprofielen is daarom als standaard ingesteld.'

Maar op grond van de DSA moeten gebruikers kunnen kiezen voor een alternatief op deze profilerende tijdlijn. Zoals een tijdlijn met

enkel de content van mensen en organisaties die zij zelf volgen, op chronologische volgorde, stelt Bits of Freedom. 'Het probleem is dat Meta gebruikers geen optie geeft om deze standaard als voorkeur in te stellen. Bovendien maakt Meta het onnodig lastig deze tijdlijn te vinden en te gebruiken. Dit is in strijd met de DSA.'

'Lak aan onze regelgeving'

Austin: 'Meta laat keer op keer zien totaal lak te hebben aan onze wet- en regelgeving. Het is diep triest dat het nodig is, maar Bits of Freedom ziet geen andere uitweg dan naar de rechter te stappen.' Meta meldt in een reactie

aan de NOS dat het niet de wet denkt te overtreden. 'We hebben substantiële wijzigingen in onze systemen doorgevoerd om aan onze verplichtingen te voldoen en zijn hierover blijvend in gesprek met de Europese Commissie.'

EERSTE NEDER NIEUWSWIJS

Beeld & Geluid komt met het Manifest Nieuwswijsheid: het eerste Nederlandse manifest dat pleit voor een gezamenlijke aanpak om de omgang met nieuws en informatie te verbeteren. Het document roept onderwijsinstellingen, journalisten, beleidsmakers, wetenschappers, maatschappelijke organisaties en techbedrijven op om samen te bouwen aan een nieuwswijzer Nederland.

